DE KWALITEIT VAN BURGERPARTICIPATIE IN DE STAD: DE CASUS BEWONERSBUDGETTEN

Evelien Tonkens

Prof. dr E. Tonkens is bijzonder hoogleraar actief burgerschap aan de Universiteit van Amsterdam.

Bewoners moeten meer te zeggen krijgen, is het afgelopen decennium een dominant adagium in *urban governance* (vergelijk het overzichtsartikel van Hendriks & Drosterij, elders in dit themanummer). Bewoners moeten meer invloed kunnen uitoefenen op hun eigen buurt. Zij weten het best wat de problemen zijn en hoe je die op kunt lossen. Beleid is te lang over de hoofden van burgers heen gevoerd, en daardoor is een kloof ontstaan tussen burgers en bestuur. Burgers hebben zich van elkaar en de politiek en de publieke zaak afgewend en voelen ze zich niet verantwoordelijk. Sociale controle ontbreekt en cynisme en criminaliteit tieren welig, zo luidt een populaire diagnose.

Om deze malaise te bestrijden, moeten burgers aan zet, is een dominant beleidsidee gedurende het afgelopen decennium. Een niet-aflatende stroom plannen, beleidsinstrumenten en experimenten ten behoeve van bewonersparticipatie heeft sindsdien het licht gezien, van het landelijke programma 'Onze Buurt aan Zet' (OBAZ) tot en met beschikbaarstelling van bewonersbudgetten waarmee bewoners zelf, met hulp van een opbouwwerker of andere professional, de leefbaarheid en sociale cohesie in een wijk kunnen bevorderen.

Toch hebben we in Nederland nog maar weinig kennis opgedaan over het succes van bewonersparticipatie. Er is wel wat onderzoek (Van Stokkom & Toenders, 2010; Denters & Oude Vrielink, 2002; Tonkens, 2009) maar er zijn nauwelijks uitgewerkte gedachten over kwaliteit. Vaak lijkt men al tevreden als er veel mensen meedoen, zoals de redacteuren van dit nummer ook signaleren. Vaak worden alleen procesfactoren gehanteerd en is men tevreden als het proces soepel verloopt en bewoners inderdaad geraadpleegd worden. In de Angelsaksische literatuur zijn er meer kwaliteitscriteria ontwikkeld (bijvoorbeeld Lichterman, 1996; Fung, 2004; Dalton, 2008; Foley & Martin, 2000; Raco, 2000) maar deze zijn moeilijker toepasbaar op Nederland omdat de wijze waarop

bewonersparticipatie is vormgegeven, per land sterk verschilt.

Onderzoek naar bewonersbudgetten

In dit artikel wil ik een aanzet geven voor meer inhoudelijke en op Nederland toepasbare kwaliteitscriteria voor bewonersparticipatie, aan de hand van een onderzoek naar bewonersbudgetten. Juist van deze vorm van bewonersparticipatie wordt de laatste jaren veel verwacht, zowel in scheppende als in corrigerende zin (zie hiervoor Hendriks & Drosterij, 2010). In eerdere fasen van het betrekken en activeren van bewoners ging het vooral om *meepraten* en daarmee invloed uitoefenen op het beleid; de laatste jaren is de aandacht verschoven naar *meedoen*: bewoners zelf initiatieven laten bedenken en uitvoeren. Deze nadruk op meedoen wordt ook wel 'derde generatie burgerparticipatie' genoemd, na meepraten in bestaande organen (eerste generatie) en interactief beleid (tweede generatie) (Van der Heijden et al., 2007). Bewonersbudgetten zijn een duidelijk voorbeeld van deze verschuiving van meepraten naar meedoen (Tonkens, 2008; 2009).

Een van de redenen voor de verschuiving is de klacht dat het telkens weer dezelfde mensen zijn die meepraten. Ze zijn niet representatief voor de wijk, terwijl ze wel namens de wijk spreken (Van Stokkom, 2006; Van Stokkom & Toenders, 2009). Daarbij heeft overleg vaak een ritueel karakter: het gaat over details die hoogstens de toevallige bewoners die om tafel zitten, zelf aangaan. De grote maatschappelijke problemen die in veel wijken spelen, worden er niet mee opgelost.

Een verschuiving naar meedoen heeft vier voordelen: men bereikt ten eerste meer mensen, terwijl men ten tweede lagere eisen kan stellen aan hun representativiteit, omdat de mensen niet namens anderen maar slechts namens zichzelf deelnemen. Ten derde gaat er geen energie verloren aan eindeloos gepraat maar gaan ze direct aan de slag. Ten vierde hoopt men dat ze van een passieve en klagende in een actieve en verantwoordelijke stand komen. Uit een onderzoek naar de motieven van bestuurders) om bewoners een budget te geven (Tonkens, 2008) in plaats van een andere vorm van zeggenschap, bleek dat 'responsibilisering' het belangrijkste motief was. Zoals ouders pubers zakgeld geven om van het gezeur om weer een nieuw paar Nikes af te zijn en ze te laten ervaren dat je geld maar eenmaal uit kunt geven, zo geven bestuurders wijkbewoners een budget om ze te leren dat dit ook voor publieke middelen geldt. Met als beoogd gevolg dat burgers inderdaad een constructieve rol spelen in *urban governance*.

Derde generatie burgerparticipatie

Criteria voor goed bestuur met bewonersparticipatie

Als bewoners slechts namens zichzelf en hun eigen groep opereren, is de vraag niet langer wie zij vertegenwoordigen, maar wel in hoeverre het beleid voor iedereen toegankelijk is. Immers, als we hier weer dezelfde 'participatie-elite' zien opereren als in de bewonersorganisaties en wijkplatforms, herhaalt zich het probleem van ontbrekende legitimatie. Met de bewonersbudgetten worden waarschijnlijk dan alleen de problemen van de reeds actieve bewo-

ners geagendeerd en opgelost. Daarom is toegankelijkheid een eerste criterium voor kwaliteit.
Echter, als bewonersbudgetten goed toegankelijk zijn doemt meteen het volgende probleem op: we weten uit eerder onderzoek dat burgerparticipatie een complexe aangelegenheid is, waar je heel wat competenties voor nodig hebt (Lichterman, 2006; Fung, 2004). Als mensen met weinig competenties toegang krijgen, en het beleid dus toegankelijk is, moeten zij wel geholpen worden de benodigde competenties te ontwikkelen. Anders haken zij snel af en blijft toch de participatie-elite over. Hulp bij het ontwikkelen van de benodigde competenties noemen we *empowerment*. Empowerment is een tweede kwaliteitscriterium.

Hebben bewoners daadwerkelijk invloed?

Maar hebben bewoners dan ook daadwerkelijk invloed? De verschuiving van meepraten naar meedoen kan deze vraag wel relativeren maar niet van tafel schuiven. De vraag is dan weliswaar niet in hoeverre bewoners invloed hebben op besluiten van bestuurders, maar in hoeverre budgetten bewoners daadwerkelijk zeggenschap geven en hen niet alleen inlijven in de plannen van bestuurders. De vraag naar invloed is temeer belangrijk, omdat de relatie tussen meepraten en meedoen, oftewel sociale en politieke participatie, in Nederland zwak is (Hurenkamp & Tonkens, 2010) en met de nadruk op het feit dat de derde generatie burgerparticipatie nog verder verzwakt wordt.

Bewonersbudgetten vind je onder verschillende namen, zoals wijkbudgetten en bewonersbudgetten of, recentelijk, *vouchers* voor bewonersinitiatieven. De genoemde drie aspecten van bewonersbudgetten (toegankelijkheid, empowerment en zeggenschap) hebben we onderzocht middels drie achtereenvolgende korte deelstudies.

1. Een quick scan van de diverse typen bewonersbudgetten in de G31, middels telefonische interviews en bestudering van gemeentelijke websites.
2. Een evaluatie van de bewonersbudgetten in de veertien vouchergemeenten, middels telefonische interviews met ambtenaren, opbouwwerkers en bewoners.
3. *Een kwalitatief onderzoek in vijf wijken in vijf gemeenten*: Tilburg (Stokhasselt), Amsterdam (Dapperbuurt), Eindhoven (Doornakkers), Hengelo (Zuid), Groningen (Beijum). Groningen werkt wel met bewonersbudgetten maar niet met de voucherregeling; de andere vier gemeenten werken wel met de voucherregeling. In elke gemeente hielden we drie focusgroepen: met professionals (ambtenaren, opbouwwerkers en andere professioneel betrokkenen), leden van de regiegroepen (bewoners), en initiatiefnemers (bewoners). (Zie voor een meer uitgebreide versie van deze analyse Tonkens & Kroese, 2009).

Toegankelijkheid

Formeel is een regeling voor bewonersbudgetten voor iedereen toegankelijk: alle bewoners mogen een aanvraag indienen. Maar uit eerder onderzoek (Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006; Tonkens & Kroese, 2009) weten we dat er in de praktijk veel belemmeringen zijn voor participatie in burgerinitia-

tieven: je moet behoorlijk zelfbewust, reflexief en bureaucratisch competent zijn en over een (georganiseerd) sociaal netwerk beschikken (Lichterman, 2006; Fung, 2004; Tonkens & Kroese, 2008), waardoor het vaak steeds dezelfde mensen zijn die participeren (Swyndegedouw, 2005; Foley & Martin, 2000). Het ontbreken van deze competenties en contacten mag geen belemmering zijn voor participatie. Toegankelijkheid van de voucherregeling heeft betrekking op de indiening van een voorstel en de deelname aan de regiegroep (zie kader modelverordening). Toegankelijkheid meten we af aan de mate waarin het systeem eisen stelt aan:

1. emancipatie: in hoeverre is het toegankelijk voor mensen die in beperkte mate de eigen problemen articuleren en agenderen?;
2. sociaal netwerk: in hoeverre is het systeem toegankelijk voor mensen met een beperkt sociaal netwerk?;
3. bureaucratische competenties: in hoeverre is het systeem toegankelijk voor laaggeletterden?;
4. reflexiviteit: in hoeverre is het systeem toegankelijk voor mensen met een beperkte mate van erkenning van problemen van derden/het bredere algemene belang en de eigen rol daarin;
5. organisatiegraad: in hoeverre is het systeem toegankelijk voor mensen die nauwelijks georganiseerd zijn?

Toegankelijkheid van de regiegroep

Een veelvoorkomend probleem bij het betrekken van burgers is dat regelingen vaak aan wijken of gemeenten zeer beperkte tijd geven om een aanvraag in te dienen of een beleid te starten, waardoor het moeilijk wordt daar nog burgers bij te betrekken. *Bottom-up governance* staat op gespannen voet met het snel behalen van beleidsdoelstellingen. Ook bij de voucherregeling was dit het geval: de instelling van een regiegroep moest binnen een paar maanden geschieden, waardoor het moeilijk was nieuwe, nog niet actieve bewoners te werven. De vereiste snelheid dwong tot

Steeds dezelfde mensen participeren

het haastig samenstellen van een regiegroep met bekende, reeds actieve burgers, veelal geworven onder bestaande bewonersorganisaties.

In Groningen bijvoorbeeld benaderde men alleen de bewonersorganisaties, en men vroeg ze wel om ook anderen te vinden, maar toch bestond de regiegroep alleen uit leden van bewonersorganisaties. In Eindhoven zocht men de leden voor de regiegroep bewust buiten de bestaande bewonersorganisaties om. Dit bleek weer andere problemen met zich mee te brengen: de gevestigde actieven keerden zich van het nieuwe beleid af en lieten zich negatief uit over de regeling en degenen die er actief in waren. De frictie tussen gevestigde groepen en nieuwkomers bestond al langer, maar werd door het negeren van de gevestigde vrijwilligers tijdens de introductie van de vouchers verhevigd (en was bij afronding van het onderzoek niet opgelost).

Dit contrast tussen Eindhoven en Groningen onderstreept dat een balans tussen reeds actieve en nog niet actieve bewoners moeilijk is. De reeds actieven vinden niet zo snel nieuwkomers die ze geschikt achten, maar ze er helemaal

buiten laten zoals in Eindhoven, is ook onverstandig: het is kwetsend voor mensen die zich immers vaak decennialang met hart en ziel hebben ingezet voor hun wijk, en het is ook strategisch onverstandig omdat het tweedracht kan zaaien. Een combinatie van nieuwkomers en reeds actieven, zoals in Tilburg en Amsterdam, is verkieslijk. De regiegroep kan dan nieuwe verbanden

Balans tussen bewoners

tussen groepen tot stand brengen, en mensen uit alle geledingen van de wijk bereiken. Regiegroepleden kan men rekruteren uit mensen die al wel een beetje actief zijn, maar dan bijvoorbeeld in eigen kring. Voor mensen die nog op geen enkele manier actief zijn, is deelname aan een regiegroep doorgaans een stap te ver. Het indienen van een aanvraag bleek voor hen echter wel haalbaar.

Toegankelijkheid van het indienen van een aanvraag

Voor aanvragers kan de regeling bijna niet toegankelijk genoeg zijn, wil je daadwerkelijk nieuwe mensen activeren (zie ook Tonkens & Kroese, 2008). Ook onrijpe en halfrijpe ideeën moeten een kans kunnen krijgen. Enkele gemeenten hadden daarvoor creatieve oplossingen gevonden. Bijvoorbeeld de helpdesk in Hengelo, die met name gebruikt wordt door ouderen: een plek waar je langs kunt komen om hulp te krijgen bij je aanvraag. Of de actie Gekke Henkie uit Eindhoven: een briefje met slechts een ideetje in een van de brievenbussen in de wijk volstaat; vervolgens neemt de regiegroep contact op. Een aanvraagformulier is dan eerder een startpunt voor een gesprek dan iets wat meteen beoordeeld wordt. Ook in Alkmaar en Eindhoven staan brievenbussen met aanvraagformulieren in de wijk waarin men ideeën kan 'posten'. In Leeuwarden werden in zeven wijken bijeenkomsten georganiseerd om ruchtbaarheid aan de vouchers te geven. Schiedam organiseerde een groot vrijwilligersfeest ter promotie van de vouchers, waar achthonderd mensen op af kwamen.

Het andere uiterste was hier wederom Groningen, waar men een uitgebreide aanvraag moet indienen die gekeurd wordt en zonder vragen en discussie kan worden afgewezen wanneer de meerderheid van de leden er niets in ziet. Die afstandelijke benadering maakt de regeling slecht toegankelijk voor mensen met een beperkt netwerk, laaggeletterden, ongeorganiseerden en bureaucratisch incompetenten. Ook voor mensen met een beperkte mate van reflexiviteit is de regeling niet goed toegankelijk: zij zullen moeilijker hun aanvraag zo kunnen opschrijven dat die voor andere groepen interessant en belangrijk overkomt.

Er bestaat een veelheid aan mogelijkheden om aanvragen te werven. In de meeste steden zijn veel aanvragen gedaan, van 39 (Venlo) tot 340 (Hengelo). In Venlo ontvangen alle aanvragers, ook als hun plan niet wordt gehonoreerd, een T-shirt met de tekst 'Ik heb het gezegd', om waardering voor indiening te laten blijken. Veel bewoners zien op tegen het indienen van een aanvraag vanwege het vele werk en willen eerst weten of hun plan kans maakt op honorering. Leiden komt bewoners hierin tegemoet. Bewoners agenderen ongeveer evenveel fysieke (wipkip, bankje) als sociale (buurtfeest, ontmoeting voor ouderen) onderwerpen. De gronden

om een aanvraag toe te kennen of te weigeren zijn veelal formeel en niet inhoudelijk. Bijna alle aanvragen voldoen dan in principe, en voor een regiegroep is het moeilijk een gefundeerde keuze te maken.
De feitelijke toegankelijkheid van de regeling blijkt niettemin beperkt. De aanvragers van de vouchers zijn merendeels bewoners die al actief waren in de wijk. Enkele gemeenten – Hengelo, Schiedam, Sittard-Geleen, Venlo en Zaanstad – melden dat ze met de regeling toch 'nieuwe groepen, die we normaal niet bereiken' erbij betrekken.

Empowerment

Hoe hoger de toegankelijkheid, des te belangrijker het is dat bewoners geholpen worden om de benodigde competenties (die ze bij de ingang niet hoeven te hebben) alsnog te ontwikkelen. Een hoge mate van toegankelijkheid gaat dus idealiter gepaard met een hoge mate van empowerment. We spreken van empowerment wanneer een systeem van bewonersbudgetten de ontwikkeling van een sociaal netwerk, bureaucratische competenties, reflexiviteit, organisatie en emancipatie stimuleert en ondersteunt. Inderdaad bleek in het onderzoek dat dit een belangrijk criterium is dat in samenhang met toegankelijkheid bezien moet worden.
De meeste regiegroepen functioneren goed, volgens betrokkenen. Er wordt serieus gewerkt en bewoners zijn veelal enthousiast. Regelmatig wordt aangedragen dat een goed functioneren van de regiegroepen samenhangt met professionele hulp. Soms treden professionals op als voorzitter, maar vaker nog hebben ze een adviserende en enthousiasmerende rol. Bijna alle regiegroepen ontvangen hulp, meestal van de gemeente (13), het opbouwwerk (5) of een combinatie van beide (8). De hulp is vaak niet goed begroot, waardoor opbouwwerkers en ambtenaren in tijdsproblemen komen.
Voor het overleg tussen regiegroepsleden, maar ook tussen regiegroep en aanvragers, bleek het van belang dat er inhoudelijke criteria bestaan voor de toekenning. (De modelverordening laat hier ruimte toe, maar schrijft het niet voor: zie kader). Zonder inhoudelijke criteria is er weinig basis voor gesprek. In Groningen bijvoorbeeld ontmoetten de adviescommissieleden (de Groningse variant van de regiegroep) elkaar tijdens ons onderzoek voor het eerst. Zij bleken het soms hartgrondig

Professionele hulp voor regiegroepen

oneens over een aantal aanvragen en hadden het gesprek daarover gemist; er bleek ook onbegrip te bestaan over elkaars afwegingen. De adviescommissie vormde dus geen groep, ontwikkelde geen onderling begrip en kon deze ook niet in het eigen netwerk verder uitdragen. Eerder leek er gevaar voor het omgekeerde: dat men in het eigen netwerk uitstraalt dat sommige andere leden rare aanvragen goedkeuren.
In Tilburg moet de voucherregeling bijdragen aan werk, scholing, armoedebestrijding of veiligheid. Daardoor ontstaat uitwisseling over wat in de wijk nodig is en worden vanzelf een aantal van de genoemde competenties geoefend. Men wordt gedwongen na te denken over de eigen positie en behoeften ten opzichte van die van anderen (= reflexiviteit), en ontwikkelt een manier van bespreken van onderlinge verschillen en een band

met elkaar die uitstraalt naar andere wijkbewoners, wanneer men naar de eigen achterban ideeën van de andere groep moet uitleggen.
Als er geen nadere eisen worden gesteld, wordt het geld vaak aan ontmoeting (zoals buurtfeesten en barbecues) besteed en in tweede instantie aan fysieke dingen, vooral speeltoestellen. Bewoners vertalen 'sociale cohesie' blijkbaar als: gezellig samenzijn via een feest of een barbecue, en leefbaarheid als: elkaar ontmoeten bij speeltoestellen en bankjes. Ook in ander onderzoek naar bewonersbudgetten scoren ontmoeting en fysieke verbetering hoog (Van Ankeren et al., 2010). De regeling genereert doorgaans veel positieve energie en boort – naast de aanvragers zelf – een enorm reservoir aan vrijwilligers aan. Veel mensen blijken bereid iets voor de buurt te doen als ze het voor het zeggen hebben en geld geen belemmering is.

Vreedzaam ruziemaken

Het blijkt (uit de gesprekken met bewoners en professionals) belangrijk dat waardebonnen ook echt als waardebonnen worden toegekend en niet direct als geld worden uitgekeerd. Het direct storten van het toegekende bedrag op de bankrekening van individuele deelnemers is fraudegevoelig, helemaal wanneer er geen bonnetjes worden gevraagd ter verantwoording. Veel bewoners willen zelf het geld ook niet hebben, omdat ze bang zijn dat ze het dan opmaken of dat ze problemen krijgen met de Sociale Dienst.

Zeggenschap

Het derde kwaliteitscriterium is zeggenschap. Dit heeft betrekking op de vraag in hoeverre bewonersbudgetten burgers ook meer zeggenschap geven. De beslissing over de budgetten wordt in iets meer dan de helft van alle gemeenten genomen door een regiegroep; in de andere gevallen beslist de gemeente, al dan niet na advies van een regiegroep.
Een probleem is dat één of enkele bewoners iets gedaan kunnen krijgen, terwijl het toch om gemeenschapsgeld gaat. Gemeenten zitten soms met de vraag hoe ze zo'n situatie democratisch en juridisch kunnen verantwoorden. Een manier om met dit spanningsveld om te gaan is om draagvlak in de wijk te eisen voor in te dienen plannen. Nadeel daarvan is weer dat dit ten koste van de toegankelijkheid gaat. De wijk wordt echter zelden geraadpleegd in de vijf nader onderzochte wijken. In Amsterdam en Hengelo heeft dit zich in de onderzochte periode inderdaad eenmaal voorgedaan. In Tilburg en Eindhoven geen enkele keer en in Groningen is geen wijkraadpleging. Men hoeft in een democratie niet te veronderstellen dat er geen meningsverschillen bestaan; democratie gaat om het goed uitpraten en om het 'vreedzaam ruziemaken' (Tonkens, 2009) in plaats van dat men elkaar de spreekwoordelijke hersens inslaat of sommige mensen te verlegen en geïntimideerd zijn om veel te zeggen. Vreedzaam ruziemaken bleek overal een zeldzaamheid: conflicten komen niet snel aan de oppervlakte en als ze dat wel doen, worden ze niet opgelost maar blijven ze sluimeren (Ook wrijvingen tussen ambtenaren onderling ten gevolge van botsende verantwoordelijkheden doen zich voor: waar de ene ambtenaar moet toezien op correcte verantwoording van publieke

De modelverordening vouchers

Een voucher is een subsidie in de vorm van een of meer waardebonnen van maximaal 5000 euro voor de uitvoering van een plan om de leefbaarheid in de eigen wijk, buurt of straat te verbeteren en/of de sociale cohesie te versterken. Bij een bedrag van 10.000 euro of meer moet een wijkraadpleging plaatsvinden. Het college van B&W is bevoegd een of meer wijken aan te wijzen waar het vouchersysteem van toepassing en bepaalt hoe het beschikbare bedrag over de wijken wordt verdeeld. Het college is bevoegd tot het aanwijzen van een regiegroep, bestaande uit bewoners en eventuele andere vertegenwoordigers uit de wijk, die het mandaat krijgt om de vouchers te beheren en te verstrekken. Het college wijst ook de kasbeheerder aan, die verantwoordelijk is voor beheer en verzilvering van vouchers. Dit kan bijvoorbeeld een welzijnsinstelling zijn of een bewonersorganisatie.
De regiegroep behandelt de aanvragen in volgorde van binnenkomst. Het verstrekken van vouchers kan worden geweigerd, als:
- het initiatief niet haalbaar of uitvoerbaar lijkt binnen de in de aanvraag vermelde planning;
- de doelstellingen ervan in strijd zijn met de wet;
- het initiatief voornamelijk betrekking heeft op privébelangen van de initiatiefnemer;
- beheer en onderhoud niet kunnen worden gewaarborgd.

Als een initiatief wordt gehonoreerd, ontvangt de initiatiefnemer een voucher, die hij voor uitvoering van het initiatief kan verzilveren bij de kasbeheerder.
Deze modelverordening is in werking getreden op 1 oktober 2008. Voor 2008 was 20 miljoen beschikbaar; voor de jaren 2009-2011 25 miljoen. In 2008 ging daarvan 10 miljoen naar de 40 krachtwijken en 10 miljoen naar andere wijken in de grote steden (de zogenaamde G31), € 300.000 per gemeente. Gemeenten waren vrij in het aanwijzen van een of meerdere wijken (of de gehele stad) om dit budget in te zetten. Met de voucherregeling krijgen bewoners dus geen geld maar waardebonnen waarmee ze een initiatief kunnen uitvoeren.

middelen is de ander verantwoordelijk is voor de besteding van de vouchergelden en wat minder gericht op toezicht en controle).

Conclusies

Na ruim een decennium nadruk op het belang van bewonersparticipatie wordt het hoog tijd om meer kwalitatieve kennis op te doen over wat dan eigenlijk goede bewonersparticipatie is. Alleen het feit dat bewoners participeren, kan niet langer volstaan. In dit artikel heb ik een voorstel gedaan voor een meer inhoudelijke beoordeling, aan de hand van de criteria toegankelijkheid, empowerment en zeggenschap, waardoor er meer te zeggen valt over de bijdrage van bewonersbudgetten dan dat ze burgers bij het beleid betrekken. Succesvolle toepassing van de kwaliteitscriteria leidt tot de volgende aanbevelingen voor burgerparticipatie middels bewonersbudgetten, die mogelijk ook breder toepasbaar zijn op andere vormen van bewonersparticipatie.
Ten eerste is het raadzaam om speciale maatregelen te treffen om ook laaggeletterde, en bureaucratisch weinig competente bewoners de kans te geven een aanvraag in te dienen. Ten tweede is er een intensieve professionele ondersteuning van bewoners noodzakelijk. Deze twee aanbevelingen zorgen ervoor dat ook nieuwe, nog niet actieve bewoners kunnen deelnemen. Ten

derde is het raadzaam dat bewoners zelf (mee)beslissen over de besteding middels bijvoorbeeld regiegroepen. Dergelijke groepen moeten, ten vierde, wel zorgvuldig zijn samengesteld en bestaan uit zowel reeds georganiseerde als nieuw actieve bewoners.
Ten slotte is het raadzaam om de leden van een regiegroep in samenspraak met de wijk inhoudelijke criteria te laten ontwikkelen en toe te laten passen. Voordeel hiervan is dat er dan met en binnen de regiegroep een levendig debat plaatsvindt over waar de bewoners met de wijk naartoe willen en hoe budgetten daar aan bij kunnen dragen. Zonder dergelijk overleg en dergelijke inhoudelijke criteria gaat het geld immers vooral naar buurtfeesten en fysieke verbetering, terwijl met inhoudelijke criteria een breder scala aan problemen van de wijk op de agenda komt, zoals in Tilburg te zien is. Met inhoudelijke criteria en een levendig debat wordt bovendien de relatie tussen meepraten en meedoen, die in ons land toch al zwak is en met 'derde generatie burgerparticipatie' nog meer verzwakt wordt, weer enigszins hersteld.

Literatuur

Ankeren, M. van, I. Verhoeven en E. Tonkens (2010), *Bewonersinitiatieven in de krachtwijken van Amsterdam. Een verkennende studie*, Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam/Universiteit van Amsterdam.

Dalton, R.J. (2008), *The good citizen. How a younger generation is reshaping American politics*, CQ Press (Sage), Washington.

Denters, S.A.H. en M.J. van Heffen-Oude Vrielink (2002), *Achtergrondstudie stedelijk burgerschap*, KISS/Universiteit Twente.

Foley, P. en S. Martin (2000), A new deal for the community? *Policy and Politics*, vol. 28, 479-491.

Fung, A. (2004), *Empowered Participation. Reinventing Urban Democracy*, Princeton University Press.

Heijden, J. van der, L. van der Mark, A. Meiresonne et al. (2007), *Help, een burgerinitiatief!*, InAxis/ministerie van Binnenlandse Zaken, Den Haag.

Hendriks, F. en G. Drosterij (2010), Goed bestuur in de stad: wat staat op het spel? *Bestuurskunde*, in dit themanummer.

Hurenkamp, M., E. Tonkens en J.W. Duyvendak (2006), *Wat burgers bezielt. Een onderzoek naar burgerinitiatieven*, Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/ NCIS Kenniscentrum Grote Steden.

Hurenkamp, M. en E. Tonkens (2010), *De onbeholpen samenleving*. Amsterdam University Press 2010 (forthcoming).

Lichterman, P. (2006), Social Capital or Group Style? Rescuing Tocqueville's Insights on Civic Engagement. *Theory and Society*, 35: 529-563.

Raco, M. (2000) Assessing community participation in local economic development – lessons for the new urban policy. *Political geography*, 10 (2000), 573-599.

Stokkom, B. van en N. Toenders (2009), *De sociale cohesie voorbij. Actieve burgers in achterstandswijken,* Amsterdam university Press.

Stokkom, B. van (2006) *Rituelen van beraadslaging. Reflecties over burgerberaad en burgerbestuur.* Amsterdam: Amsterdam University Press.

Swyndegedouw, E. (2005), Governance innovation and the citizen: the janus face of governance-beyond-the-state. *Urban studies*, volume 42, no.11, pp. 1991-2006 (es).

Tonkens, E. en G. Kroese (2008), *Burgerschap en binding in Den Haag*. Gemeente Den Haag/ Universiteit van Amsterdam.

Tonkens, E. (2008), *Mondige burgers, getemde professionals. Martkwerking en professionaliteit in de publieke sector.* Van Gennep Amsterdam

Tonkens, E. en G. Kroese (2009), *Bewonersparticipatie via vouchers: democratisch en activerend? Evaluatie van de eerste fase van de extra budgetten voor bewonersinitiatieven ('voucherregeling'), februari-oktober 2009*, ministerie van WWI, Den Haag.

Tonkens, E. (2009), *Tussen onderschatten en overvragen. Actief burgerschap en activerende organisaties in de wijk*, Amsterdam: SUN Trancity.